Lausunto Koskien valtioneuvoston Tulevaisuusselonteon 1. osaa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

Lausunnon antajat: EDUCA – Koulutuksen tulevaisuus –lippulaivan tutkimusalueelta 4 ***Opettajien ja koulutuksen johtajien osaaminen vahvistaminen oppivissa yhteisöissä*****.**

Anna-Maija Poikkeus, professori, dekaani, Jyväskylän yliopisto
Mirja Tarnanen, professori, Jyväskylän yliopisto
Minna Huotilainen, professori, Helsingin yliopisto

Kiitämme mahdollisuudesta lausunnon antamiseen ja kuulemiseen koskien skenaariotyötä, jolla pyritään varautumaan vaihtoehtoisiin tulevaisuuden kehityskulkuihin, riskeihin ja uhkatekijöihin tulevaisuusvalmiuden kehittämiseksi.

Otamme lausunnossamme kantaa etenkin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kehityskulkuihin, tulevaisuuden huoliin ja nykytilanteen ratkaisukeinoihin.

EDUCA
EDUCATION FOR THE FUTURE
FLAGSHIP

Suomen Akatemian rahoittaman EDUCA – Koulutuksen tulevaisuus -lippulaivan tavoitteena on edistää koulutuksen kehittämistä tutkimustiedon avulla ja tukea tietoperusteista johtamista. **Jyväskylän yliopiston johtamassa tutkimuskonsortiossa ovat mukana Aalto-yliopisto, Helsingin yliopisto ja Turun yliopisto**. Lippulaivaa johtaa professori **Marja-Kristiina Lerkkanen**

Mikä on EDUCA: Tuotamme uutta tietoa ja ymmärrystä koulutuksen haasteista kuten yksilöllisten ja yhteisöllisten **oppimisprosessien variaatiosta**, koulujen välisiä eroja selittävistä tekijöistä sekä **koulutukseen kiinnittymisen ongelmista ja koulupoissaolojen** lisääntymisen syistä. Tutkimme **opettajien ja rehtoreiden työn muutosta** ja kompetensseja tulevaisuuden koulussa sekä tapoja, joilla **teknologia muuntaa** opetusta ja oppimista. Aineistoinfrastruktuurin avulla kerätään laajoja koko maan kattavia **pitkittäisaineistoja** lasten ja nuorten oppimistuloksista, oppimisvaikeuksista, motivaatiosta ja hyvinvoinnista ja yhdistetään tietoja jo olemassa oleviin rekisteriaineistoihin.

EDUCA
EDUCATION FOR THE FUTURE
FLAGSHIP

Viimeaikaisia tutkimuksiamme kannanoton aiheista

HYVINVOINTI: Yksinäisyys ja ostrakismi

Salo, A.-E., Upadyaya, K., Kalland, M., Hyttinen, S., Salmela-Aro, K. & Lerkkanen, M.-K. (2026). **Teacher observations of loneliness and ostracism among five-year-olds: Associations with social–emotional functioning, vocabulary, and language background.** Early Childhood Research Quarterly.

HYVINVOINTI: Mielenterveyserot Suomessa asuvien maahanmuuttaja-taustaisten ja valtaväestöön kuuluvien lasten ja nuorten välillä

Rekar Abdulhamed University of Helsinki. Väitöskirja. Kouluterveyskysely (2017–2023) sekä Nuorten tulevaisuusraportti 2023.

Mental Health Disparities Among Children and Adolescents of Immigrant Origin in Finland : Risks and Psychosocial Resources in Proximal Socioecological Contexts http://hdl.handle.net/10138/595246

HYVINVOINTI: Opettajan tuki oppilaiden toverisuhteille

Heinimäki, OP., Kajamies, A., Tiilikainen, M. *et al.* The role of teachers in guiding student peer interactions: conceptions of pre-service teachers**.** *Soc Psychol Educ* **28**, 133 (2025).

Luokanopettajaksi opiskelevien käsitykset koskien opettajan roolia lasten toverisuhteiden ohjaajana

KOULUTUKSEN RATKAISUT: Etäopetus

Hongisto, P. Kalalahti, M. Varjo, J. (2025). **Etäopetus perusopetuksen järjestämisessä**. *Kunnallisalan kehittämissäätiö.*

KOULUT: Rehtorien pedagoginen johtaminen

Korkalainen, M., Fonsén, E. & Tarnanen, M. (2025). **Pedagoginen johtaminen lukion rehtoreiden kokemana.** Aikuiskasvatus, 45(2),76–89.

KOULUTUKSEN RATKAISUT: Erilaistuvat kunnat

Kalalahti, M., Minkkinen, L., Saarinen, T., Tyni, K., Vaara, E., Ala-Vähälä, T., Häkkinen, P., Jänkälä, J-P., Pitkänen, H., Pöysä-Tarhonen, J., Tarnanen, M. (2025). **Perusopetuksen tilannekuva erilaistuvissa kunnissa : Manner-Suomen kuntien tarkastelu.** *Jyväskylän yliopisto.*

OKM keväällä 2024 käynnistämä valmistelu esitykseen väestökehityksen haasteisiin vastaamiseksi perusopetuksen järjestämisessä. Selvityksessä tuotetaan tämän työn tueksi erilaistuvien kuntien perusopetuksen järjestämisen ja laadunhallinnan tilannekuva.

→ Väestön muutos, kansainvälistyvän väestön vaikutukset kouluihin, opettajien osaamisprofiileihin ja kelpoisuusehtoihin ovat vaikeasti ennakoitavissa

→ **EDUCA:** Tarvitaan **kuntien ja koulujen lisääntyvää yhteistyötä, joustavasti etänä toteutuvan hybridiopetuksen ja opettajien toisiaan täydentävän osaamisen vahvistamista**. Alueina erityisesti aineenopettajien koulutus, sekä pedagogiset taidot (mm. ryhmänohjaustaidot, tunnetaidot) ja oppimisen tuen varmistaminen kaikille. Uusi malli ei vielä tue sitä!

→ **Ylirajainen yhteistyö ja yhteisopettaminen** → kokeilu meneillään EDUCAN toimesta yhdessä kaupungissa (EDR – Educational Design Research)

→ Opettajankoulutuksen sisältöjä: kielellinen ja kulttuurinen tietoisuus ja S2 väylät

→ Korkeakoulujen rahoituksen ylläpito kriittisillä aloilla. Tarpeen kansallinen pitkittäistutkimus sekä opettajan-koulutuksesta että opettajuuden kokeiluista.

→ Taito- ja taideaineiden sekä yhtenäisen katsomusaineen kokeilut

Tulevaisuusselonteon strateginen toimintaympäristöanalyysi

Suomen tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät



→ Keskeisintä ei ole (vain) digipalvelujen haittavaikutuksilta suojelu, vaan **kriittisen teknologialukutaidon oppiminen** osana varhaiskasvatuksen sisältöjä ja perusopetuksen eri oppiaineita sekä materiaalit ja ohjaus perheille

→ **Lukutaidon esitaitojen ja varhaisvaiheen jaetun lukemisen vahvistaminen**

CRITICAL (STN hanke)

→ Medioiden käytön oppiminen kriittisen ajattelun kehittymisen välineenä

→ **virheellisen ja harhaanjohtavan tiedon tunnistaminen** kaikkiin oppiaineisiin

Opetusharjoittelut: opetuksen suunnittelu, toteutus, vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden rakentaminen hybridiympäristöissä

Etä- ja hybridi-opetuksen kehittäminen erityisesti pienissä kunnissa

Kulttuuri- ja kielitietoinen opettajankoulutus

Väestö ikääntyy ja maahanmuuton myötä lisääntyvä monikielisyys ja kulttuurinen diversiteetti vaativat opettajilta laaja-alaista pedagogista osaamista.

Opettajien jatkuva oppiminen

Miten tuetaan?

Opettajakelpoi-suuksien tarkastelu

Opettajankoulutukseen sisällytettävä AI-etiikkaa, datan käyttöä ja tekoälyn pedagogisia mahdollisuuksia (mm. oppimisanalytiikka, palautteen anto, adaptiivisuus)

AI-avusteinen opettajankoulutus ja opetuksen personointi

Tarve kehittää oppilaiden kriittistä ajattelua, luovuutta, ongelmanratkaisutaitoja, yhteistyötaitoja ja digitaalista lukutaitoa. Yhteistyö verkostojen kanssa.

Tulevaisuus-/Geneeristen taitojen integrointi opettajankoulutukseen

Yksi professio perusopetukseen: ehyemmät oppimisen jatkumot ja nivelvaiheet. Joustavampi opetusresurssien käyttö. Riskien hallinta: modulaarinen koulutus, jossa opettajat voivat syventää osaamistaan tietyissä aineissa mikrokrediittien avulla.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi perustaitojen osaamisen vahvistaminen ja se, että jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot. Hallitus pyrkii tähän mm. perusopetuksen ***vähimmäistuntimäärää nostamalla, oppimisen tukea uudistamalla sekä tasa-arvorahoituksen määrärahatason vakiinnuttamisella****.*

EDUCA: Oppimisen tuen uudistamisen muutosten ja mahdollisten haasteiden seuraaminen ja yhteisopettajuuden toteutuminen on keskeisen tärkeää. Nyt saatu OKM rahoitus on myönnetty opettajien työn ja tarpeiden selvittämiseen uuden tukimallin käyttöönotossa (Vasalampi ym. Jyväskylän ja Itä-Suomen yliopistot). Tutkimus ei koske oppilaiden ja vanhempien kokemusta tuen kohdentumisesta ja riittävyydestä.
Vähimmäistuntimäärän nostaminen on hyvä suunta, samoin tasa-arvorahoituksen mahdollistaminen – molempien vaikutusta tulisi tutkia. EDUCAssa on tavoitteena tutkia tasa-arvorahoituksella tuetun varhaiskasvatuksen loppuvaiheen päiväkotityöskentelyn vaikutuksia.

Hallitus toteuttaa perusopetuksessa osaamistakuun, joka tarkoittaa ***vähimmäisosaamistason määrittelyä ja sen saavuttamista*** *edettäessä peruskoulussa luokalta seuraavalle.*
Jatketaan toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että jokainen peruskoulun päättävä nuori saavuttaa riittävät tiedot ja taidot jatkaa toisen asteen opintoihin, ja että jokainen lapsi ja nuori saa riittävää tukea kasvun ja oppimisen tueksi aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka.

EDUCA: On epäselvää, mitä vähimmäisosaamistason määrittelystä seuraa, mikäli opetuksen tukea ei kunnissa ja kouluissa vastaavasti lisätä niiden oppilaiden tukemiseksi, joilla nähdään haasteita jo esiopetuksessa tai syveneviä vaikeuksia perusopetuksen alkuluokilla ja yläkoulussa ja niihin liittyviä hyvinvoinnin haasteita, käytösongelmia, kouluun kiinnittymättömyyttä ja koulua käymättömyyttä. Erityisopettajan, koulupsykologin, opinto-ohjaajan, terveydenhoitajan ja koulukuraattorin työnkuvat eivät useimmissa tapauksissa kohdennu tarkoituksenmukaisella tavalla tai määrällä ennaltaehkäisevään kouluunkiinnittymisen tukemiseen eikä mahdollista yhteisopettajuutta riittävässä määrin. Resurssiopettajien ja avustajien tuki ja tasa-arvorahan mahdollistama yksilöllinen aikuisen kohtaaminen on tunnistettu toimiviksi menetelmiksi. Tämä edellyttää sekä taitavaa johtamista että kunkin koulun tarpeiden tunnistamista.

1 BAROMETRIT & KYSELYT

Hyvinvointi, kuormitus, työn imu ja työhönkiinnittyminen

Jatkuva oppiminen

Opiskeluvaiheen ja työhön siirtymän kompetenssien kehittyminen ja pystyvyyden kokemus

1 KATSAUKSET (Scoping reviews)

Johtajuuden kehittyminen

Opetusharjoittelut

Ammatillinen kehittyminen yhteisössä

1 VAIKUTTAVUUS: haastattelut

Toteutettujen täydennys-koulutushankkeiden ja opettajankoulutuksen vaikuttavuus käytäntöihin

2 KOKEILUT JA INTERVENTIOT

Educational Design Research (EDR) kehittämissyklit: osallistaminen oppimisympäristöjen ja oppivien yhteisöjen kehittämiseen.

Oppijoiden, yhteisöjen ja paikallisten tarpeiden variaatioon vastaaminen tutkimalla mm. yksilöllistetyn oppimisen ja koulutuksen hybriditoteutuksia

3 YMMÄRRYS TYÖTÄ JA YHTEISÖJÄ TUKEVISTA TEKIJÖISTÄ

Työn muotoilu (job crafting):
tuki palautumiseen ja riskin väheneminen uupumiseen ja työn vaihtamiseen

Transformatiivinen toimijuus:
oppivien yhteisöjen vahvistuminen

Tutkimusalue 4: Opettajien ja koulutuksen johtajien osaaminen vahvistaminen oppivissa yhteisöissä

EDUCA
EDUCATION FOR THE FUTURE
FLAGSHIP

Uutta luova osaaminen
Johtajuusosaaminen
Teknologiatuettu oppiminen ja pedagogiikka

Ammatillinen kehittyminen

Resilienssi

Hyvinvointi
Oppivan yhteisön kehittyminen

VAIHE 1: kartoittaminen

VAIHE 2: kokeilusyklit

SYNTEESI



Plt: Anna-Maija Poikkeus, Minna Huotilainen, Mirja Tarnanen & Marjaana Veermans

Tutkimusalue 4: Opettajien ja koulutuksen johtajien osaamisen vahvistaminen oppivissa yhteisöissä

- Tavoitteena on tutkia opettajien, johtajien ja rehtoreiden koulutusta ja ammatillista kehittymistä, hyvinvointia sekä jatkuvaa oppimista
- Tutkia ja yhteiskehittää oppivissa yhteisöissä uutta luovaa osaamista muuttuvien oppimisympäristöjen haasteisiin vastaamiseksi.

EDUCA
EDUCATION FOR THE FUTURE
FLAGSHIP